

ΜΝΗΜΗ ΜΙΧΑΗΛ ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ



Ο καθηγητής Μιχαήλ Αθανασίου Αναστασιάδης στο Πανεπιστημιακό του γραφείο.

“Αναλύοντας το Ελληνικό θαύμα, που ανέλαμψε τον πέμπτο αιώνα προ Χριστού στην Αθήνα, ο επιφανής Άγγλος Ελληνιστής Δρ. Κίττο γράφει κάπου, στο βιβλίο του «Οι Έλληνες», πώς οι άνδρες που το δημιούργησαν ήταν ταυτόχρονα άνθρωποι της σκέψεως και της δράσεως.

Όταν αναπολώ νοερά τη φυσιογνωμία του αείμνηστου Αναστασιάδη, σκέπτομαι πόσο ταιριάζει σ' αυτόν ο ορισμός του ξένου σοφού. Είναι πολυσήμαντο ότι το τέκνο αυτό της Ιωνίας αναδείχτηκε σε Αθηναίο του μεγάλου εκείνου αιώνα, που η ανθρώπινη διάνοια ανέβηκε τόσο ψηλά, ώστε ποτέ πια κανένα άτομο, κανέναν λαός, σε καμιά χώρα να μη κατορθώσει να φθάσει.

Θυμηθείτε τα μελίσματα λόγια ενός άλλου Μικρασιάτη, του μαρτυρικού τελευταίου Δεσπότη της Σμύρνης Χρυσόστομου: «Ουδείς εκ των πεπολιτισμένων λαών της Ευρώπης και της Αμερικής αγνοεί ότι εκ της

Ιωνίας ανέτειλαν το πρώτον τού Ελληνικού πολιτισμού τα φώτα, ότι η Ιωνική διάλεκτος υπήρξε η πρώτη Ελληνική διάλεκτος, ότι η Ιωνία υπήρξε η πρώτη κοιτίς της Ελληνικής φιλοσοφίας και ότι οι φωτεινοί παντός πεπολιτισμένου κόσμου ήλιοι, ο Όμηρος, ο Ησίοδος, ο Θαλής, ο Πυθαγόρας, ο Αναξαγόρας, ο Ηράκλειτος και τόσοι άλλοι, της Μικρασιατικής ταύτης γης υπάρχουν τεκνα αθάνατα. Και ότε, μετά πάροδον αιώνων Ελληνικού πολιτισμού, ανέλαμψε επί του κόσμου ο Χριστιανισμός, πρώται πάλιν Μικρασιατών Ελληνικαί χείρες ήγειραν περικαλλείς τους ναούς της του Χριστού λατρείας και Μικρασιάται απόστολοι, φαεινοί της Εκκλησίας αστέρες, εκήρυξαν ανά τον κόσμον, εν τη Ελληνική φωνή, τα θεία του Χριστού διδάγματα. Αι επτά εκκλησίου της αποκαλύψεως, εν μέσω των οποίων ιδιαιζόντως ηγάπησε να περιπατή ο Κύριος της Δόξης, άπασαι ήκμασαν εν τη Μικρά Ασία».Για άλλη μια φορά ο Αναστασιάδης έφερνε από την Ιωνία στην Αθήνα τα φώτα του Ελληνικού πολιτισμού.

Προτού μιλήσω για τον ίδιο, είναι ανάγκη να κάμω σύντομη αναφορά στην καταγωγή του. Πολύ συχνά λέγεται για τους λαούς, που δεν κατόρθωσαν να ακολουθήσουν την πρόοδο του πολιτισμού, πως τους έλειψε δύο-τριών γενεών παιδεία. Οι Μαύροι της Αμερικής πιστεύουν πως τώρα που, για πρώτη φορά, απολαμβάνουν, σαν τους Λευκούς, των αγαθών της παιδείας, δεν θα αργήσουν να φθάσουν τις πιο δύσκολες επιδόσεις τους. Ο Αναστασιάδης είχε το προνόμιο να γεννηθεί από γονείς εκπαιδευτικούς, δηλ. βρέθηκε από τα γενοφάσκια του κυριολεκτικά βαπτισμένος στα νάματα της γνώσεως. Αλλά, προσοχή. Ο Έλληνας εκπαιδευτικός της Μικρασίας δεν είχε μόνο το ευγενικό ιδεώδες κάθε πραγματικού δασκάλου να μεταλαμπαδεύσει τα φώτα της παιδείας στους μαθητές του και να δημιουργήσει άξιους πολίτες. Ο Έλληνας εκπαιδευτικός της Μικρασίας ήταν πάνω απ' όλα ένας φλογερός ιεραπόστολος και καταπιανόταν στο έργο του με την πίστη και την ευλάβεια του μυστηρίου.



Σμύρνη 1911. Ο Μιχαήλ Αναστασιάδης μαζί με τους γονείς του και τις δασκάλες της Σχολής της μητέρας του

Ο ίδιος ό Αναστασιάδης μάς αφήκε την εικόνα του δασκάλου αυτού: «Η διδασκαλική έδρα δεν ήτο μόνον άμβων ή βήμα. Ήτο προμαχών από τον οποίον εδίδετο η μάχη προς τούς αλλοφύλους, η ευγενής μάχη διά την αξίαν και υπεροχήν παντός του Ελληνικού απέναντι έξεων και εθίμων. Ήτο η πύλη διά της όποιας εισερχόμεθα ως νεοσύλλεκτοι μαχηταί εις το πεδίον της μάχης, ήτις διήρκει από αιώνων και θα εσυνεχίζετο επί αιώνας». Ιδρυτές σχολείων, όχι μόνο στη Μικρασία αλλά και εδώ, οι γονείς του Αναστασιάδη εμόρφωσαν γενεές ολόκληρες Ελληνόπουλων. Κοντά στον ευγενή και πράο πατέρα, η μητέρα θα επιδείξει την πιο εκπληκτική μεγαλοφροσύνη και ζωτικότητα. Στα προχωρημένα φυλάκια του Αφιόν-Καραχισάρ, η Σταυριάνθη Αναστασιάδη, που εργαζόταν ακαταπόνητα για τους λεβέντες μας, οι οποίοι προέλαυναν στα υψίπεδα της Μικρασίας, γίνεται η μοναδική

Μικρασιάτισσα, στην οποία, με πρόταση του Πλαστήρα, θ' απονεμηθεί ο πολεμικός σταυρός. Από την πρώτη στιγμή που τα καράβια με τα συντρίμια της Ελλάδας των Αλεξάνδρων και των μεγάλων Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, της Ελλάδας της Ανατολής, θα αράξουν εδώ, θα είναι στις επάλξεις, συνδράμοντας, οργανώνοντας, προσπαθώντας, χωρίς να λογαριάσει την προσωπική της τραγωδία, μέσα στην τραγωδία ενός ολόκληρου Έθνους, να ανακουφίσει πληγές και να δώσει ελπίδα στον κόσμο της. Από τη μεγάλη και πολυσχιδή δράση της ξεχωρίζει ιδιαίτερα η ίδρυση της ΧΕΝ, που, την εποχή εκείνη, ανταποκρίθηκε σε μια τεράστια κοινωνική ανάγκη και μέχρι σήμερα προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο τις υπηρεσίες της. Και στον διεθνή χώρο η προσωπικότητά της θα επιβληθεί. Στα εκατό χρόνια από τον θάνατο του Κοραή, η Σταυριάνθη Αναστασιάδη θα οργανώσει την περίλαμπρη εορτή της Σορβόννης και η Διοίκηση της Ευρωπαϊκής Λέσχης θα της απονεμίει, στο Παρίσι, τιμητικό μετάλλιο για τη δράση της.

Με τέτοιες καταβολές ήταν φυσικό ο γιός να μη γίνει τυχαίος άνθρωπος. Αν ξεπέρασε τις πιο δίκαιες προσδοκίες των γονέων του, αυτό το χρωστά στο Ιωνικό του πνεύμα, που έρχεται από τόσο μακριά. Όταν τελείωνε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ανέτελλε ο αιώνας της τεχνολογίας. Η υλική πρόοδος των τελευταίων 35 - 40 ετών θα υπερακόντιζε οτιδήποτε είχε δημιουργήσει ο άνθρωπος κατά τα εκατομμύρια χρόνια που εμφανίζεται η ζωή στον πλανήτη μας. Η μικρή, καθημαγμένη από τους πολέμους, τις ανταρσίες και τις καταστροφές Ελλάδα κάτι είχε ακούσει, κάτι της είχαν πει, αλλά έμενε μακριά από τον κύκλο αυτής της καταπληκτικής εξέλιξης.

Είναι ο Αναστασιάδης εκείνος που θα εισαγάγει την πατρίδα μας στον αιώνα της τεχνολογίας και θα της επιτρέψει να γνωρίσει μια αξιοσημείωτη πρόοδο. Η δράση του, που αγκαλιάζει ακριβώς αυτή την σαραντάχρονη περίοδο, είναι τόσο πυκνή, τόσο εκτεταμένη και, φυσικά,

τόσο εξειδικευμένη, που μόνο σε άλλη ευκαιρία και από άλλον ειδικό ομιλητή θα μπορούσε να διαγραφεί. Ας λεχθεί μονάχα εδώ πως το όνομά του στην Ελλάδα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την Ηλεκτρονική.

Πρώτος καθηγητής της έδρας αυτής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, προωθεί τη διδασκαλία της με την οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών, ανοίγει την Ραδιοτεχνική Σχολή Αθηνών το 1947, που εξελίχθηκε στην Ανωτέρα Σχολή Ηλεκτρονικών, και, δικαίως πιστεύοντας πως οι γνώσεις αυτές πρέπει να διαδοθούν πέραν από τους πανεπιστημιακούς χώρους και τους επιστημονικούς κύκλους, εκδίδει σειρά επιστημονικών περιοδικών, που άφησαν εποχή.



Ο καθηγητής Μιχαήλ Αθ. Αναστασιάδης στο γραφείο του, στο Παλαιό Χημείο, με τους συνεργάτες του

Εκείνο που είναι αξιοσημείωτο στη δράση του Αναστασιάδη και δεν θα εξαρθεί ποτέ αρκετά είναι η προσπάθειά του να μη ξεκόψει τις τεχνικές σπουδές από την ανθρωπιστική παιδεία. Μόνο τα άτομα που έχουν έναν πλούσιο εσωτερικό κόσμο μπορούν να χρησιμοποιήσουν με κρίση και ευθύνη τα εκπληκτικά εργαλεία που χάρισε η επιστήμη στον άνθρωπο και, αντίστροφα, αλλοίμονο στον κόσμο, αν τα εκπληκτικά εργαλεία που μπορούν να κάνουν τόσο καλό, αλλά και έχουν τη δύναμη να εξαφανίσουν τον άνθρωπο από τη Γη, πέσουν σε χέρια ατόμων χωρίς νου και χωρίς καρδιά. Στην ουσία πρόκειται για το δράμα της σημερινής ανθρωπότητας: θα επικρατήσει η φωτεινή και φωτισμένη σκέψη; θα παρασυρθούμε από άγρια ένστικτα στην καταστροφή;

Ο καϋμός του για την Σμύρνη ήταν ασίγαστος. Στο Μικρασιατικό ολοκαύτωμα τού 1922, ο Αναστασιάδης ήταν μικρό παιδί και ωστόσο αρκετά μεγάλος, για να σφραγίσει η Σμύρνη ανεξίτηλα την ψυχή του. Ο καϋμός της θα τον παρακολουθήσει σε όλη του τη ζωή. Και επειδή δεν ήταν μόνο ο άνθρωπος της σκέψεως αλλά και της δράσεως, ο Αναστασιάδης θα πρωτοστατήσει, για να μεταφερθούν με ευλάβεια, από νοσταλγικά χέρια, όσο γίνεται πιο πολλά από τα θαυμαστά της έργα σ' αυτή τη Νέα Σμύρνη, που ανέθαλε στην Αττική Γη.

Αλλά ο νους του Αναστασιάδη αγκάλιαζε όλην την Ελλάδα, χαιρόταν με τις χαρές της κι ανησυχούσε με τις ανησυχίες της. Τα χρόνια πέρασαν. Ένας-ένας αυτοί που είχαν το προνόμιο και τον πόνο να δουν το φως στη Μικρασία φεύγουν. Αλλοίμονο, αν ερχόταν σήμερα στη σκέψη κάποιου να κάμει προσκλητήριο, πόσο λίγοι θα απαντούσαν «παρών», θα απαντούσαν «παρούσα». Τα παιδιά τους, τα εγγόνια τους, τα δισέγγονά τους γεννήθηκαν σε άλλους ορίζοντες, δοκίμασαν διαφορετικές εμπειρίες και οδηγήθηκαν σε καινούριους προσανατολισμούς. Πόσοι από αυτούς, που μεγάλωσαν ωστόσο με τον θρήνο των Μικρασιατών πατέρων και παππούδων τους, αισθάνονται

σήμερα κληρονόμοι του μεγαλείου της Ελλάδας της Ανατολής, πόσοι από αυτούς ενδιαφέρθηκαν ποτέ να μάθουν τι ήταν αυτή η Ελλάδα που επέζησε του Ταμερλάνου και του Τζενγκίς - Χαν και για τρεις χιλιάδες χρόνια ακτινοβόλησε στην Οικουμένη;

Δυστυχώς, όλες οι προσπάθειες να διατηρηθεί αυτή η μικρή φλόγα φαίνονται καταδικασμένες ν' αποβούν μάταιες και, όταν ο τελευταίος από τους επιζώντες φύγει, θα σβήσει και αυτή ακόμη η ανάμνηση της Ελλάδας της Ανατολής. Βέβαια, οι ξεριζωμένοι δεν θα είναι πια εκεί, για να θρηνήσουν το δεύτερο και τελειωτικό χαμό των «χαμένων πατρίδων» μας. Αλλά ο μεγάλος χαμένος θα είναι το Ελληνικό Έθνος. Δεν μπορεί ένα έθνος να απαρνηθεί ατιμωρητί το παρελθόν του, όταν μάλιστα το παρελθόν αυτό είναι φορτωμένο με τόση δόξα. Αυτή η τραγική εθνική ανάγκη, αυτός ο επικρεμάμενος κίνδυνος, που έζησε ο Αναστασιάδης με τους άλλους ξεριζωμένους θα του δώσουν μια μεγαλοφυή έμπνευση.

Κι' έτσι, στο Συμπόσιο του Αιγαίου του 1977 ρίχνει την ιδέα να ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου. Τι πρέπει να είναι το Πανεπιστήμιο αυτό το καθώρισεν ο ίδιος: Θα είναι ένα ίδρυμα πανελληνίας ακτινοβολίας κατά τα πρότυπα που εφαρμόστηκαν με επιτυχία από πολύπειρες και υψηλού παιδευτικού επιπέδου χώρες. Παράλληλα προς την κύρια πανεπιστημιακή διδασκαλία θα αποβλέπει στην ενημέρωση πάνω στις επιδόσεις του Ελληνισμού της Ανατολής και του Αιγαίου. Τέλος ορισμένες δραστηριότητες θα μπορούν να γίνουν σε ξένες γλώσσες και να έχουν απήχηση πέρα από τον Ελληνικό χώρο.



Στην Ένωση Σμυρναίων με την Ιωάννα Τσάτσου και την Ελένη Αρβελέρ

Όταν διάβασα στη «Μικρασιατική Ηχώ» την ομιλία του Αναστασιάδη, αισθάνθηκα το ρίγος της Αναστάσεως. Αυτό είναι εκείνο που πρέπει να γίνει, αυτό είναι εκείνο που έπρεπε από πάντα να είχε γίνει. Έγραψα αμέσως ένα άρθρο, που δημοσίευσε η «Εστία» στο φύλλο της της 30ης Σεπτεμβρίου 1978, για να πάρει η υπέροχη αυτή ιδέα περισσότερη δημοσιότητα. Σαν είδος εισαγωγής στο θέμα έγραφα: «Από τα βάθη τριών χιλιάδων ετών, εις τον ύμνον προς τον Δήλιον Απόλλωνα του Ομηρικού κύκλου, αναδύεται όραμα τόσης υπερουσίας λάμψεως, ώστε να δυσκολεύεται να πιστεύση κανείς ότι είναι πραγματικόν και δεν θα διαλυθή από την πλέον ανεπαίσθητον αύραν. Εις την μεγάλην πανήγυριν της Δήλου τοιαύτη είναι η ακτινοβολία των ανδρών και των γυναικών της Ιωνίας, ώστε να παρέχουν ούτοι την εντύπωσιν ότι ελυτρώθησαν από τον θάνατον και το γήρας, όταν συρρέουν εις αυτήν λαμπρώς ενδεδυμένοι, με τα ταχύπλοα πλοία των και τα πολλά αγαθών». Δεν μου μένει χρόνος να αναφέρω μερικές προσωπικές μου σκέψεις, για να ακτινοβολήσει όσο το δυνατόν περισσότερο το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, όπως π. χ. η μετάκληση διάσημων ξένων ελληνοιστών για να διδάξουν ή η οργάνωση στην αγγλική θερινών μαθημάτων για ξένους φοιτητές. Εκείνο που τόνιζα ήταν πως δεν πρέπει να περιμένουμε από το Κράτος, αιώνιον Επιμηθέα, να κάμει την αρχή,

αλλά να προχωρήσουμε στην πραγματοποίηση της ιδέας αυτής. Τότε και το Κράτος θα έλθει αρωγόν και θα βρούμε ενίσχυση από πολλές πλευρές. Σ' ένα δεύτερο άρθρο μου, που δημοσίευσε η «Εστία» στις 11 του περασμένου Μάη, ξαναγύριζα στο θέμα κι έλεγα πως δεν πρέπει να χάσουμε λεπτό, αλλά ως αυτή τη στιγμή δεν είδα ακόμη, δυστυχώς, τίποτε.

Μια ευτυχισμένη σύμπτωση τις μέρες αυτές ίσως δώσει αποφασιστική ώθηση στην περίλαμπρη αυτή ιδέα. Ο Οδυσσέας Ελύτης πήρε το Νομπέλ ως ποιητής του Ελληνικού Αιγαίου. Είναι εντυπωσιακό να δει κανείς πως τα πιο έγκυρα όργανα της διεθνούς κοινής γνώμης τονίζουν ομόφωνα την αδιάσπαστη ελληνική παράδοση τριών χιλιάδων χρόνων του Αιγαίου. Ο Οδυσσέας Ελύτης είναι ο δεύτερος Έλληνας που παίρνει το ύπατο βραβείο των καιρών μας. Ο πρώτος Έλληνας ήταν ο Σμυρνιός Σεφέρης. Δεν πρόκειται για σύμπτωση. Είναι η αυστηρή λογική της ιστορίας, που έκαμε τη Σμύρνη, χειροπιαστή με το Αιγαίο, να φέρουν την Ελλάδα στο προσκήνιο της παγκόσμιας πνευματικής ζωής. Τόση είναι η συγκίνηση και η υπερηφάνεια που δονεί σήμερα το Έθνος, που, αν επιδιωχθεί με σθένος και σύστημα, αύριο το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου θα γίνει πραγματικότητα. Αυτό θα ήταν το ωραιότερο μνημείο για τον αείμνηστο Αναστασιάδη.”

A. Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

25 Οκτωβρίου 1979